

Теоретичні основи формування сутності поняття «інноваційний розвиток» в контексті інтенсифікації інноваційних процесів

Уточнено сутність поняття «інновації», як динамічного процесу, з урахуванням узагальнення існуючих теоретичних підходів та концепцій розвитку інноваційної діяльності, окреслено основні його характеристики. На основі системного аналізу одержано подальшого розвитку визначення поняття «інноваційний розвиток».

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційні процеси, інноваційна діяльність, інновації.

Зарубіжний досвід засвідчує, що інноваційний розвиток (ІР) є запорукою стабільного економічного зростання країни в цілому. Саме тому Україна обрала інноваційну модель розвитку як визначальну передумову її відродження в якості технологічно розвиненої держави. Сутність концептуальних засад стратегії економічного та соціального розвитку країни на 2002-2011 рр. викладено в Посланні Президента України до Верховної ради «Європейський вибір» та обґрунтовано в «Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки)», де було визначено завдання прискореного виведення економіки на траєкторію сталого зростання шляхом посилення дієздатності держави та утвердження соціально орієнтованої структурно-інноваційної моделі розвитку. Це надзвичайно актуалізує дослідження особливостей процесів інноваційного розвитку як рушійної сили прогресивних технологічних структурних зрушень в економіці у межах визначених державних програм.

Питання економічної суті інновацій, їх використання та впровадження ґрунтовно досліджено в працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Теоретичні засади інноваційних процесів в економіці розроблено у наукових працях таких видатних зарубіжних вчених як Й. Шумпетер, М. Кондрат'єв, С.-С. Кузнец, П. Друкер, К.Р. Макконел, С.Л. Брю, Дж. Бернал, Б. Твіст, Б. Санто, М. Портер, Ю. Яковець, В. Гусарова та ін. Провідними вітчизняними дослідниками згаданої проблеми є А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кузнецова, В. Чернобаєв, В. Вакалюк, В. Павленко та ін. Зазначимо, що теорія інновацій розвивалася шляхом спроб різними економістами знайти наукове пояснення феномену стрімкого зростання інноваційних галузей та їх впливу на економіку, виявити фактори, які сприяють активності інноваційних процесів. Поряд з цим дискусійним залишається питання однорідності інновацій, їх впливу на процеси розвитку країни та її регіонів.

Метою дослідження є визначення сутності понять «інновація» та «інноваційний розвиток» в контексті становлення інноваційної моделі розвитку та стійкого економічного зростання.

Кузьминчук Наталія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Харківського національного економічного університету; Куценко Тетяна Миколаївна, викладач Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Розвиток науки і науково-технічної діяльності в країні та її регіонах, формування інноваційної політики розвитку країни має базуватися на теоріях регіональної економіки, оскільки вони дають уявлення про закономірності інноваційного розвитку, змогу виробити запобіжні заходи для усунення негативних економічних явищ. На основі аналізу поглядів вчених на процес еволюції теорії інновацій та їх сутність, дослідники виокремлюють декілька етапів розвитку інновацій (табл. 1).

Загальною ідеологією формування та становлення інновацій є еволюційна теорія інновацій Й. Шумпетера, який у своїх роботах обґрунтував системну концепцію динамічного розвитку економіки на основі НТП. В якості основної рушійної сили розвитку вона передбачає можливість впровадження підприємцем нових комбінацій факторів виробництва (інновацій). Вчений наголошує на виключній ролі підприємця-новатора в економічному прогресі, яка полягає в реформуванні виробництва з використанням винаходів для випуску нових товарів або виробництва старих новим способом. Й. Шумпетер вперше розділив поняття винахід та нововведення. Так, винахід – це ідея, яка може бути використана у сфері бізнесу. Під нововведенням він розуміє відкриття нових технологічних знань, нових продуктів, джерел постачання, нових форм індустріальних організацій та їх практичного використання в промисловості.

Таблиця 1 – Етапи формування та розвитку теорії інновацій

Джерело	Етапи розвитку та підходи до формування інноваційних процесів у суспільстві	Сутність та характеристика теорій інновацій
1	2	3
[9]	Економічні вчення про інновації доринкової економіки	Інновації як форма привласнення речі природи для задоволення людиною своїх потреб. Виникнення першої теоретичної концепції інноваційних процесів (меркантилізм), в рамках якої нові, ринкові відносини розглядаються в якості об'єкту впровадження інновацій
	Економічні вчення та економічна теорія інновацій ринкових відносин, що є нерегульованими	Розвиток економічної теорії інновацій у працях А. Сміта (інноваційність підходу до вирішення ідеологічних та наукових завдань проявляється в єдності теорії обміну (ринку) та теорії виробництва (багатства)), У. Петті (теорія виробництва), Д. Рікардо (роль технічного прогресу, вплив поліпшення землеробства на ренту, землезберігаючі нововведення та інновації), Й. Шумпетера (ідея «нових комбінацій», які загалом формують структуру інноваційного процесу)
	Економічні вчення соціально-орієнтованої економіки	Дослідження природи інновацій, їх типології, визначення ролі інновацій в економічній системі, яка під їх впливом трансформується в інноваційну економіку
[35]	Перша третина XX ст.	Формування фундаментальних основ теорії інновацій
	Друга третина XX ст.	Розвиток та деталізація базових інноваційних ідей попереднього періоду
	З середини 70-х років XX ст.	Теоретичний прорив, пов'язаний з низкою епохальних та базисних інновацій в період становлення постіндустріального суспільства. Епохальними інноваціями визнаються цивілізаційні, демографічні, екологічні, технологічні, економічні та геополітичні

1	2	3
[8, 31, 15]	Класична економічна теорія	Досліджується роль технічного прогресу у формах, які були притаманні економічному розвитку періоду зародження капіталізму
	Неокласична теорія	Спостерігається діаметрально протилежна оцінка ролі науки та технологій в економічному зростанні: від її ігнорування до беззаперечного визнання
	Інституціоналізм	Характеристикою економічного розвитку та засобом трансформації економічних систем визнається вплив новітніх технологій, змін у науці та техніці на соціально-економічні явища і процеси [5г]. Новаторство та інновації як засіб вилучення максимальної вигоди з наявних ресурсів [1ч]
	Кейнсіанство	Доводиться необхідність державного втручання в економіку за допомогою різноманітних фінансових інструментів регулювання, інновації не розглядаються як умова ефективних інвестицій
	Теорія технічних нововведень і зростаючого попиту	Ґрунтується на зростанні вкладень у науку, створенні нових технологій, вдосконаленні системи виробництва, що зумовлює зростання доходу на кожну одиницю виробничих витрат. Вплив науково-технічного прогресу (НТП) на темпи економічного зростання та якісні параметри господарської системи країни
	Інноваційна теорія Й. Шумпетера	Інновації як чинник одночасного економічного зростання і нестабільності економічної системи, її виходу з урівноваженого стану
	Концепції національних інноваційних систем	Розвинуті положення про конкуренцію як головний чинник економічної динаміки, визначено особливу роль знань в економічному розвитку, обґрунтовано інституційний контекст інноваційної діяльності як чиннику, що впливає на її зміст і структуру
[1, 24]	Мікроекономічний підхід (Б. Твіст, Б. Санто, Ю. Яковець, В. Ніпель та ін.)	Інновація ототожнюється з новою технікою, технологією, промисловим виробництвом, що пов'язано з великим значенням НТП та технологічними зрушеннями у виробництві
	Макроекономічний підхід (М. Портер, П. Друкер, Д. Тідд, Д. Бессант, К. Павітт та ін.)	Інновації розглядаються як прибуткове використання ідей, винаходів у вигляді нових продуктів, послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного характеру

Вчений зауважує, що «інновація не передбачає нічого, що варте називатися винаходом, а винахід не обов'язково індукує нововведення, він сам по собі не становить ніякого ефекту» [32, с. 100]. Більшість сучасних дослідників також дотримується подібної точки зору, відокремлюючи у своїх роботах [10, 13, 15, 19] ці поняття. Отже, винахід – це нові прибори, механізми, інструменти, створені людиною. Під нововведенням розуміється процес впровадження та поширення нових видів продуктів, послуг, виробничих процесів, методів роботи. Необхідність розмежування понять винахід та нововведення пов'язана з тим, що науково-технічна новизна, яка притаманна винаходу, не обов'язково властива інновації, а нововведення не завжди базується на основі винаходу. До того ж винахід, який не впроваджується у виробництво, не має не тільки економічного значення, а й не дозволяє отримати позитивний соціально-економічний ефект.

Більшість вчених [1, 4, 5, 7, 13, 24] розглядає поняття «інновація» та «нововведення» в якості синонімів. К.Р. Макконел та С.Л. Брю зауважують на цих поняттях як запровадженні у виробництво нового продукту, впровадженні нового виробничого методу або застосуванні нової форми організації бізнесу [21]. Поряд з цим, вчені [2, 15, 23] відзначають певні відмінності між інноваціями та нововведеннями. Під нововведенням у роботі [23] розуміється вкладення коштів в економіку, завдяки чому відбувається приріст наукових досягнень, інтелектуальної власності та їх впровадження в нову техніку, технологію, розвиток технологічного способу виробництва. А в якості інновацій розглядаються лише техніко-технологічні нововведення, що є достатньо звуженим трактуванням цього поняття, тому що окрім означених існують продуктові, маркетингові, організаційні та управлінські інновації. На думку В. Зянько [15], інновація відрізняється від нововведення за своїм призначенням. Нововведення – це засіб чи інструмент, за допомогою якого можна створити інновацію, тоді як інновація виступає кінцевим результатом діяльності новатора. На думку автора, узагальнюючи підходи до розуміння сутності цих понять вважаємо їх синонімічними, оскільки і інновація, і нововведення є процесом впровадження нового товару (робіт, послуг), виробничих процесів, методів роботи тощо.

Значний вклад в розвиток теорії ІР економіки зробив основоположник теорії довгих хвиль М. Кондрат'єв [17]. Основою довготривалих циклічних коливань дослідник визнає процес якісних змін базисних поколінь машин і технологій, транспортних засобів, великих споруд тощо у провідних галузях економіки. Однак, характеризуючи інновації, М. Кондрат'єв не враховує їх продуктивну функцію, тобто здатність продукувати кінцеві результати у вигляді готової продукції та послуг.

У роботі [35] інновації подано як неодмінну частину науково-технічних та економічних циклів (середньострокових, довгострокових, наддовгострокових), основу виходу із кризи. При цьому досліджено взаємозв'язок наукових, технічних, інноваційних, економічних, освітніх, організаційно-управлінських циклів та їхніх інноваційних фаз. Погоджуючись з автором, відзначимо важливість впровадження інновацій як основи виходу з фінансової кризи національної економіки. Так, за оцінкою Р. Солоу понад 80% збільшення випуску продукції за 1 годину відпрацьованого часу відбулося за рахунок НТП [37]. Е. Денісон також вказував на процес накопичення знань, що забезпечує близько 70% економічного зростання за рахунок НТП. Решта 30% пов'язана з ефективнішим розміщенням ресурсів та економією факторів виробництва на одиницю продукції на основі збільшення масштабів виробництва, можливість якого давав НТП [10]. Навіть у колишньому СРСР, економічний потенціал якого базувався на великих обсягах добування корисних копалин, частка вкладів інтенсивних факторів в економічне зростання 70–80-х. років ХХ ст. становила 60% [6].

Подальший розвиток ідеї Й. Шумпетера та М. Кондрат'єва знайшли в роботах нобелівського лауреата С.-С. Кузнеца, присвячених дослідженню взаємозв'язку інновацій з економічним зростанням. Дослідник у роботі [36] зауважує, що сучасне економічне зростання започатковане НТП. Епохальна інновація (ЕІ), яка характеризує нинішню епоху, полягає у розширеному застосуванні науки для розв'язання проблем економічного виробництва. В якості ЕІ виступає прискорений розвиток науки (біотехнології, нанотехнології, оптоелектроніка), який забезпечує створення нових основ для подальшого стимулювання наукового прогресу. Таким чином, основний прорив у розвитку людських знань забезпечується епохальними нововведеннями або інноваціями, в залежності від яких, розвиток суспільства можна розділити на

економічні епохи, кожна з яких має свої характеристики зростання.

Б. Твісс визначає інновацію як процес, в якому винахід набуває економічний зміст, і звертає увагу на творчий характер інноваційної діяльності. Науковець виділив фактори, які визначають успіх нововведень, до яких віднесено, ринкову орієнтацію, відповідність цілям корпорації, методи оцінки, ефективне управління проектом, творчість, сприяння ІР та наявність «захисника проекту», методи оцінки ефективності інноваційних проектів [28].

Б. Санто розглядає інновацію як суспільний техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів і технологій. Дослідник характеризує процес реалізації ідей як такий, що враховує суспільну цінність індивідуальної ідеї, і якщо інновація орієнтована на економічну корисність, то поява її на ринку може принести додатковий дохід [27]. Дослідник зауважує, що від інноваційної діяльності можна отримати позитивний ефект у вигляді доходу.

Автори роботи [6] визначають економічну цінність інновацій зростанням прибутковості, розширенням масштабів бізнесу та можливостей накопичення для наступного реінвестування капіталу. Соціальна цінність інновацій проявляється в більш повному задоволенні суспільних потреб за рахунок підвищення доходів, поліпшення якості та безпеки життя. В рамках концепції сталого розвитку необхідно враховувати не лише економічні, а й соціальні та екологічні аспекти діяльності людства. Тому, на нашу думку, поряд з економічною та соціальною цінністю інновацій слід виокремити екологічну, яка визначається зростанням якості навколишнього середовища, стану довкілля, забезпеченням можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

П. Друкер інновацію визначає як «підвищення потенціалу людських і матеріальних ресурсів з метою виробництва матеріальних цінностей» [11]. Він вважає, що інновація – це скоріше економічний, ніж технологічний термін. Для автора важливі соціальні та економічні інновації на підприємстві, реалізація яких не обмежується лише науковими дослідженнями чи розробками й охоплює всі види діяльності фірми. В рамках даного підходу підкреслюється здатність інновацій до самовідтворення на основі підсилюючого ефекту різних типів інновацій, здійснюваних на підприємстві в процесі економічної діяльності та підкреслюється можливість створення інновацій в процесі функціонування фірми. П. Друкер сформулював досить широке визначення інновацій, перевагою якого можна вважати висловлену ним ідею про те, що інновації продукуються безпосередньо в межах організації. Однак, дослідник не враховує впливу інновацій на процеси, які відбуваються за межами підприємства, що обмежує практику їх використання на макрорівні.

За висловлюванням М. Портера [26] інновація надає можливість здобути конкурентні переваги. До нововведень дослідник включає як нові технології, так і нові методи роботи. На відміну від поглядів інших вчених інновація розглядається як результат впровадження новацій у контексті конкурентної стратегії фірми на ринку. Такий підхід до інновацій надає можливість кількісного та вартісного визначення їх впливу на економічну ефективність і конкурентну позицію підприємств на ринку. Науковець підкреслює непрогнозованість ефекту інновацій на підприємствах промисловості, причому не лише технологічних, але й екологічних, маркетингових та управлінських. Після досягнення фірмою конкурентних переваг на основі нововведення, вона зможе їх утримувати лише на основі постійного удосконалення, винайдення нових, більш складних форм. Таким чином, у роботі [26] переважає звужений підхід до розуміння інновацій як можливості отримання

конкурентних переваг окремою фірмою без врахування відтворювальної ролі інновацій в економічних процесах.

В науковій літературі були спроби несуперечливого поєднання всіх цих підходів до визначення поняття інновація. У існуючому симультанному підході [22], пропонується відмовитися від пошуку єдиного визначення при дослідженні цієї категорії. Використання поняття симультанності, тобто «одночасності-різночасності», дозволяє поєднати різноманітні визначення інновацій адекватно контексту застосування. Відносно поняття «інновація» в рамках симультанного підходу наводяться наступні визначення:

- інновація в широкому сенсі (зокрема в суспільному житті) – якась позитивна зміна, яка є результатом цілеспрямованої діяльності конкретних осіб, колективів, організацій та ін.;
- інновація в системі державної підтримки бізнесу – кінцевий результат інноваційної діяльності, який отримав реалізацію у вигляді нового або удосконаленого продукту, який реалізується на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності;
- інновація на рівні функціонування відносно відокремлених систем (господарчих суб'єктів, регіонів та ін.);
- на рівні особи, інновація – це результат інтелектуальної діяльності, втілений у виробництво (на відміну від наукового знання, яке цінне самим фактом свого існування).

На наш погляд, незважаючи на заявлену автором у роботі [22] цілісність приведеного визначення, фактично воно не призвело до появи нової, цілісної категорії, а залишилося коректно підібраним набором синонімів для визначення багатопланового явища.

Різноманітність підходів різних авторів до визначення терміна «інновація» дозволяє шукати необхідні структурні елементи до уточнення цього поняття. На рис. 1 подано структурні складові поняття «інновація».

Рисунок 1 – Структурний склад визначення сутності інновацій

Незважаючи на різноманітні підходи, усі визначення мають свою методологію та особливості побудови. На основі аналізу поглядів вчених на сутність інновацій виокремлено ознаки даного явища, що пов'язано з використанням різних методологічних прийомів здійснюваного аналізу. Залежно від об'єкта і предмета дослідження інновації можна розглядати як: кінцевий результат у вигляді нових продуктів, технологій, нової техніки, форми організації бізнесу тощо (2, 7, 11, 13, 14, 16, 32); процес впровадження і поширення новацій (3, 4, 7, 17, 19, 21, 24, 26, 28). Виходячи з цього, узагальнюючим буде визначення інновації як створення або впровадження нового.

Оскільки, під процесом розуміється розвиток певного явища, послідовна зміна стадій, етапів, ступенів, якісних форм для досягнення певного результату [2, 23], вважаємо, що зміни становлять специфічний зміст поняття «інновація». Ці зміни свідомо вносяться суб'єктами господарювання з метою отримання конкурентних переваг і спрямовані на покращення якісних характеристик діяльності, які можуть стосуватися товару, методу або ринку збуту. Розуміння інновацій як кінцевого результату впровадження і поширення новацій дозволяє зосередити увагу на продуктивній функції інноваційної діяльності.

На основі виділення і систематизації структурних елементів та функціонального призначення інновацій під останніми розуміємо процес створення або впровадження нового товару (послуги), техніки, технології з метою підвищення конкурентоспроможності і отримання соціально-економічного та екологічного ефекту.

Інновації надають можливість отримати ефект, тому необхідно розглянути складові економічної системи, які забезпечують його отримання через такі поняття як ріст, зростання, розвиток, динаміка, прогрес, сутнісні характеристики яких представлено в табл. 2.

Отже, економічну динаміку в рамках теорії інновацій розглядають з позиції циклічних коливань, як послідовну зміну підйомів та спадів ділової активності. Ріст трактується як постійне, безперервне зростання економічних змінних, а прогрес означає поступальний рух економічної системи до кращих результатів. При цьому вчені [12, 24, 20, 25, 29] відрізняють економічне зростання від економічного розвитку. Під економічним зростанням найчастіше розуміють позитивні зміни параметрів ВВП. На відміну від зростання економічний розвиток – це таке удосконалення виробництва, в результаті якого підвищуються якісні соціально-економічні показники [30, с. 386]. Увага акцентується на удосконаленні технологічного рівня виробництва, і як результат – підвищення рівня життя населення країни. У роботі [20], сучасне економічне зростання розглянуто як економічний розвиток, за якого довгострокові темпи зростання виробництва товарів і послуг стійко перевищують темпи зростання населення. Це пом'якшує суперечності між необмеженими потребами населення і обмеженими ресурсами країни, підвищує доходи населення, покращує умови праці.

На нашу думку, економічне зростання характеризується зміною ВВП, відображає результати економічної діяльності на протязі певного проміжку часу та може перериватися економічним спадом. Розвиток на відміну від зростання – це комплексне поняття, яке означає незворотний процес та відображає як якісні зміни у виробничому потенціалі, підвищення конкурентоспроможності виробництва, так і позитивні зміни усіх складових соціального розвитку суспільства, спрямованих на підвищення якості життя, розкриття творчого потенціалу, гармонізацію взаємовідносин у суспільстві. Зростання ВВП без зміни якості виробництва не може бути фактором розвитку. Інновації створюють в економіці потужний імпульс ефективного зростання та умови для переходу економічної

системи у нову якість. Тому вони є основою, джерелом трансформаційних змін та прогресивного розвитку економіки. І лише будь-які зміни у системі суспільного виробництва, які відбулися в результаті впливу інноваційних змін є умовою стабільного економічного зростання. Саме таку динаміку можна назвати розвитком.

Таблиця 2 – Сутнісна характеристика понять «ріст», «зростання», «розвиток», «динаміка», «прогрес»*

Поняття	Джерело	Сутність та змістовність поняття, що розглядається
Ріст	[12, с. 539]	Зростання економічної змінної, яке звичайно продовжується на протязі наступних періодів
	[2, с. 582]	Збільшення в розмірах, в кількості. Синонім розвитку
	[13, с. 692]	Постійне збільшення реального обсягу виробництва, яке супроводжується поліпшенням технологічних, економічних та соціальних характеристик
Зростання	[23, с. 143]	Відносна зміна економічних показників, яка характеризує стан економіки країни на протязі значного періоду
	[25, с. 141]	Збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка
	[12, с. 486]	Кількісні та якісні зміни результатів виробництва та його факторів, збільшення обсягів виробництва національного доходу
Розвиток	[23, с. 274]	Спрямовані та закономірні зміни матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають незворотній характер, внаслідок чого відбувається перехід від менш розвинених форм таких об'єктів до більш розвинених
	[12, с. 283]	Незворотні, закономірні зміни технологічного способу виробництва
	[24, с. 10]	Глибокі якісні зміни у системі суспільного виробництва, які є умовою надійного, гарантованого забезпечення високих темпів економічного зростання
	[15, с. 19]	Незворотний процес зростання різноманітності й ефективності виробництва, ускладнення форм економічного устрою внаслідок змін технологій, появи нових товарів, трансформації організаційних та інституційних форм наукової діяльності
Динаміка	[23, 86, 1, с. 345]	Характерна зміна економічних показників в часі, що визначається зіставленням та аналізом динамічних рядів
	[2, с. 134]	Стан руху, хід розвитку, зміна явища під впливом факторів
Прогрес	[12, с. 283]	Розвиток економічної системи, її окремих підсистем та елементів від нижчої якості або сутності до вищої, що виражається в процесі переходу від однієї стадії, етапу до наступних. Трансформація менш досконалої системи у досконалішу
	[2, с. 521]	Рух вперед, від нижчого до вищого, перехід до більш високого ступеню розвитку, розвиток нового, передового

*Складено особисто авторами на основі літературних джерел.

У роботі [23] ІР визначено як незворотні спрямовані закономірні зміни технологічного способу виробництва на макро- і мікро та регіональному рівнях з урахуванням інноваційних структурних зрушень, які детермінують еволюційні процеси у відносинах економічної власності. Зянько В. [15] розглядає ІР як сукупність чітко визначених соціально-економічних пріоритетів, схем управління інноваціями, якісних і

кількісних критеріїв, що характеризують ефективність інноваційного напрямку економіки, які покладені в основу стратегічної інноваційної політики держави.

Узагальнюючі підходи вчених під інноваційним розвитком розуміємо спрямовані та закономірні зміни (якісні та кількісні) у системі суспільного виробництва, які характеризують ефективність інноваційного напрямку економіки, забезпечують високі темпи індикаторів економічного зростання, що покладено в основу стратегічної мети інноваційної політики держави.

На основі проведеного аналізу літературних джерел [29, 15, 7] визначено, що головним бар'єром ІР, характерним для сучасної економічної ситуації є недостатнє фінансове забезпечення згаданих процесів (як за структурою, так і за обсягом). Обмеженість фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок потребує не лише вдосконалення механізмів бюджетного фінансування ІР за рахунок істотного збільшення частки фінансування досліджень і розробок, здатних підвищити конкурентоспроможність економіки, але й розробки заходів, спрямованих на підвищення попиту промислового виробництва на науково-технічні досягнення, залучення приватного капіталу до фінансування проєктів технологічного оновлення економіки. Саме тому перспективним напрямом подальших досліджень є формування механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

1. *Антонюк Л.Л.* Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. *Большой экономический словарь* / [ред.-сост. А. Азрилиян]. – 2-е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
3. *Бородин А.Ю.* Инновационный процесс: анализ в рамках информационной теории экономики [Электронный ресурс] / А.Ю. Бородин. – Режим доступа : <http://www.econ.asu.ru>
4. *Вакалюк В.А.* Інновації, економічна сутність та роль у соціально-економічному розвитку суспільства / В.А. Вакалюк // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2001. – №512. – С. 108-109.
5. *Вечканов Г.С.* Современная экономическая энциклопедия / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканова. – СПб. : Издательство «Лань», 2002. – 880 с.
6. *Гець В.М.* Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / В.М. Гець. – К. : Фенікс, 2007. – Т. 2. Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – 2007. – 564 с.
7. *Горбатенко В.П.* Інноваційний розвиток економіки: політико-правові аспекти: монографія / В.П. Горбатенко. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 248 с.
8. *Гуменюк Д.О.* Інноваційно-структурний тип економічного зростання: вплив фінансової політики держави / Д.О. Гуменюк // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Економіка». – К. : ІВЦ «КУ», 2004. – №70. – С. 40-43
9. *Гусарова В.Ю.* Ретроспектива економічної теорії інновацій [Електронний ресурс] / В.Ю. Гусарова. – Режим доступа : <http://www.tisbi.ru/science/vesnik/2003>
10. *Денисон. Э.* Исследование различий в темпах экономического роста / Э. Денисон. – М. : Прогресс, 1971. – 645 с.
11. *Друкер П.* Энциклопедия менеджмента / П. Друкер. – М.; СПб.; К. : Вільямс, 2004. – 270 с.
12. *Економічна енциклопедія: у 3т.* / [ред. – упоряд. С. Мочерний]. – Львів. : Світ, 2006. – 568 с.
13. *Загородній А.Г.* Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
14. *Закон України «Про інноваційну діяльність»* [Електронний ресурс] / Відомості ВРУ, 2002. – №36. – Режим доступа : <http://zakon.rada.gov.ua>
15. *Зянько В.В.* Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку / В.В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2008. – 397 с.

16. *Ізюмська В.А.* Сутність та основні поняття державної інноваційної політики / В.А. Ізюмська // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2006. – №2. – С. 26-30.
17. *Кондратьев Н.Д.* Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н.Д. Кондратьев. – М. : Экономика, 2002. – 766 с.
18. *Крючкова І.В.* Структурна гармонізація економіки України як чинник економічного зростання / І.В. Крючкова. – К. : «Експрес», 2007. – 520 с.
19. *Кузнєцова А.Я.* Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності : монографія / А.Я. Кузнєцова. – Львів : Львів. Банків. Ін-т НБУ, 2005. – 320 с.
20. *Кухарська Н.О.* Економічне зростання як основа економічного розвитку України / Н.О. Кухарська // Регіональна економіка, 2007. - №2 (44). – С. 22-33.
21. *Макконел К.Р.* Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2-х т. – Пер. с англ. 11-го изд. / К.Р. Макконел, С.Л. Брю. – М. : Республика. – 1992, Т 2. – 455 с.
22. *Машегов П.Н.* Инновации: многоуровневый институциональный подход / П.Н. Машегов. – М. : Машиностроение-1, 2004. – 330 с.
23. *Мочерний С.В.* Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
24. *Павленко І.А.* Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України: монографія / І.А. Павленко. – К. : КНЕУ, 2007. – 248 с.
25. *Панчишин С.* Макроекономіка: навч. посібник / С. Панчишин. – К. : Либідь, 2002. – 616 с.
26. *Портер М.Е.* Конкуренція / М.Е. Портер. – М. : Вільямс, 2002. – 495 с.
27. *Санто Б.* Инновация как средство экономического развития / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1990. – 291 с.
28. *Твисс Б.* Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
29. *Федулова Л.І.* Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федулова. – К. : Основа, 2005. – 552 с.
30. *Чепурин М.Н.* Курс экономической теории: Учебник / М.Н. Чепурин, Е.А. Киселева. – Киров. : АСА, 1998. – 624 с.
31. *Чорнобаєв В.В.* Класифікація інновацій: сучасний аспект / В.В. Чорнобаєв // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2006. – Випуск 218, том 1.– С. 258-264
32. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
33. *Экономическая энциклопедия* / [ред.-сост. Л. Абалкин]. – М. : ОАО «Издательство «Экономика», 1999. – 1055 с.
34. *Юхновський І.Р.* Стратегія розвитку України / І.Р. Юхновський. – К. : Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, 2006. – 44 с.
35. *Яковец Ю.В.* Эпохальные инновации XXI века / Ю.В. Яковец. – М. : Экономика, 2004. – 264 с.
36. *Kuznets S.* Modern Economic growth: rate, structure and spread. – New Heaven, 1966. – 105 p.
37. *Solow R.* Technical change and the aggregate production function / R.Solow // Review of Economist and Statistics. August. – 1957. – P. 312-320.

Отримано 01.10.2009 р.

Н.В. Кузьминчук, Т.Н. Куценко

Теоретические основы формирования сущности понятия «инновационное развитие» в контексте интенсификации инновационных процессов

Раскрыто сущность понятия «инновация» как динамического процесса, с учетом обобщения существующих теоретических подходов и концепций развития инновационной деятельности, очерчено основные его характеристики. На основе системного анализа получило дальнейшее развитие определение понятия «инновационное развитие».

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационные процессы, инновационная деятельность, инновации.